

13. STENOGRAFSKE BELEŠKE SA RADNE SEDNICE ČLANOVA PREDSEDNIŠTVA SFRJ I ČLANOVA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA SA PREDSTAVNICIMA EVROPSKE ZAJEDNICE¹⁷ (7. jul 1991)

Predsedništvo SFRJ. Stenografska beleška sa radne sednice članova predsedništva SFRJ i članova Saveznog izvršnog veća sa predstavnicima Evropske ekonomske zajednice (ministarska trojka) održane 7. jula 1991. na Brionima, sa početkom u 14 sati i 55 minuta. Stenografisala Zorica Stević.

Predsedavao Stjepan Mesić, predsednik Predsedništva SFRJ. U radu sednice učestvovali: članovi Predsedništva SFRJ: 1. Branko Kostić, 2. Vasil Tupurkovski, 3. Bogić Bogićević, 4. Janez Drnovšek; članovi Saveznog izvršnog veća: 1. Ante Marković, 2. Budimir Lončar, 3. Stane Brovet, 4. Petar Gračanin; članovi Evropske ekonomske zajednice: 1. Van den Bruk, 2. Žak Pos, 3. Žoao Pineiro.

STJEPAN MESIĆ:

Gospodo ministri, članovi Predsjedništva, članovi Vlade, ministre unutrašnjih poslova, gospodine Brovet i sve članove koji su prisutni pozdravljam.

Mi smo se ovde našli na jednom radnom dogovoru da prebrodimo neke točke koje su za nas bile vrlo sporne i nismo ih mogli sami riješiti. Te sporne točke nisu te težine da se ne bi mogle riješiti. Problem je više u tome što ne postoji međusobno povjerenje – šta i kako dalje, posebno kako u ova tri mjeseca organizirati sistem da funkcionira i šta nakon ta tri mjeseca. Postoje razne bojazni. Ali, kod nas su se, kao što znate, desile situacije na koje mi nismo mogli utjecati, a koje nam sada zagorčavaju život, posebno ovo u Sloveniji. Predlažem da predsednik Vlade sistematizira točke o kojima smo razgovarali, o kojima smo vodili neformalne razgovore, a koje će sutra biti na državnom Predsjedništvu kao formalne točke. Predlažem da, u jednom kratkom izlaganju, čujemo o čemu se radi, pa da uz zajedničko učešće pokušamo naći naše približavanje, ako ne konkretna rješenja.

ANTE MARKOVIĆ:

Hvala. Ja ću biti vrlo pragmatičan. Obzirom na vašu misiju dobre volje u kojoj ste izrazili vašu želju da bude Jugoslavija stabilizirana i da se sačuva i da je stvar naših unutrašnjih odnosa kako će ona biti održana i da ste nam, na osnovu razgovora sa slovenskom delegacijom, identificirali o kojim problemima bi trebalo razgovarati, mi smo te razgovore proveli. Dali smo tumačenje šta znači to vreme moratorija od tri mjeseca u kojem vremenskom periodu ne treba ići na implementaciju deklaracija, ali istovremeno znači vrijeme u kojem se one ne provode u život.

Dogovorili smo se da je to vrijeme od tri mjeseca u kojem će se tražiti rješenje mirovljubivim demokratskim putem bez upotrebe sile, koje će omogućiti da se nakon tri mjeseca provedu dogovorena rješenja, daće se potrebne garancije da se posle tromjesečnog moratorija neće ratom rješavati sporna pitanja, ukoliko ona ostanu otvorena i ako se do tada ne riješe. U kontekstu toga, tražili smo rješenje na osnovno pitanje koje se odnosi na granice. Moglo bi se shvatiti, ovaj razgovor, na četiri otvorena pitanja na sledeći način. U osnovi se radi o granici u cjelini i o graničnim prijelazima. Što se tiče graničnih prijelaza, Slovenija

prihvaća da se vrati na stanje prije 25.6.1991. g., a to znači da taj prelaz vrši republička policija ili policija po saveznim propisima, sa svim tim što savezni propisi predviđaju.

To je bila prva točka – granice i granični prelazi. Točka dva – carine. Obzirom na to da je potpisan sporazum ranije, između potpredsjednika Savezne vlade i potpredsjednika Vlade Slovenije (Mitrovića i Ocvirka) o reguliranju carina, što je učinjeno oko 20. juna 1991. u kojem je predviđano da carina bude zajednička funkcija, sada je korištena ideja gospodina Posa, da se ponovo uspostavi carina kao zajednička funkcija, s tim da se sva sredstva slevaju na jedan zajednički račun za carinu u cijeloj zemlji, a iz tog se računa onda određuje njihova (sredstava) upotreba. Savezna vlada i vlade svih republika određiće svaka po jednog svog predstavnika za kontrolu tog računa i njegovo korištenje. Ja osobno mislim da je to najbolje da budu ministri finansija. Što se tiče još jedne točke, a to je kontrola leta – kontrola leta mora biti jedna u Jugoslaviji pošto Jugoslavija preuzima, preuzela je garanciju za sav let, svih avionskih preleta preko Jugoslavije i u Jugoslaviju i, ako te kontrole nema, Jugoslavija mora zatvoriti aerodrome.

Što se tiče najtežeg pitanja – granični pojas, treba uspostaviti stanje u karaulama i u graničnom prostoru, tzv. zelenom prostoru koji iznosi 100 metara pre 25.6.1991. a u vremenu od tri mjeseca osigurati da se primjene evropski standardi granica.

ŽAK POS:

Da li je to dogovoreno sa Slovenijom?

ANTE MARKOVIĆ:

Ovako moram reći. Ovo je preliminarno dogovoreno sa Slovenijom, a ove stavove je sada prihvatila jugoslavenska strana, koji će morati, naravno, nakon toga da budu potvrđeni na svim institucijama u zemlji.

JANEZ DRNOVŠEK:

Nije tako.

ANTE MARKOVIĆ:

Moraš se izjasniti da li si ti ovdje Slovenija.

JANEZ DRNOVŠEK:

Hoću, izjasniću se.

ANTE MARKOVIĆ:

Igraš jednu ulogu koja bi zahtjevala da te odstranimo, ako sada ovo budeš negirao.

STJEPAN MESIĆ:

Nećeš ti njega odstraniti, član je Predsjedništva.

ANTE MARKOVIĆ:

Znam, ali bi sada on (J. Drnovšek) morao biti konstruktivan.

JANEZ DRNOVŠEK:

Ti moraš biti iskren, u vezi sa onim što smo razgovarali.

ANTE MARKOVIĆ:

Da li je tačno ovo što sam rekao?

JANEZ DRNOVŠEK:

Ne, to nije tačno.

BRANKO KOSTIĆ:

Ja, takođe, mislim da to nije tačno, Mislim da sa njihove (slovenačke) strane nije data saglasnost.

ANTE MARKOVIĆ:

Nisam ni kazao da je data saglasnost.

JANEZ DRNOVŠEK:

Nije data ni preliminarna saglasnost. Ova pitanja su ostala otvorena, Jer smo tada morali brzo završiti. To treba jasno reći.

STJEPAN MESIĆ:

Ovo jeste prijedlog, ali je pitanje još otvoreno.

ANTE MARKOVIĆ:

Dozvolite mi da ovo još pojasnim. Mi nismo imali vremena da završimo ovaj razgovor i ovaj razgovor, još uvijek, sa strane Slovenije nije akceptiran. Može li se to tako reći?

JANEZ DRNOVŠEK:

(Obraća se na engleskom jeziku. Slobodan prevod sa engleskog daje stenograf).

Pokušao bih da ja to objasnim. Postoje dve teorije o mogućem rešenju pitanja slovenačkih granica. Široko smo razgovarali o tom pitanju. Ovo što ste sada čuli to su predlozi federalne strane. Ipak, moram reći da, zbog kratkoće vremena, ovo pitanje nije do kraja raščišćeno, što se tiče Slovenije. Zbog svega toga, mislim da će biti neophodno, u toku dana, održati još jedan sastanak između delegacije federacije i slovenačke delegacije.

VAN DEN BRUK:

Izvinjavam se, potrebno mi je dva minuta pauze.

(Pauza od 15 sati i 7 minuta do 15 sati i 27 minuta).

ANTE MARKOVIĆ:

Dozvolite mi da ja, još jednom, pojasnim ovo o čemu sam govorio, da ne bi bilo zabune. Jedan broj jugoslavenske delegacije, pa i ja, smatrao je da je postignut dogovor na kojem se može napraviti sporazum. Međutim, nakon što smo stvari malo, između sebe, razjasnili, jer ni mi nismo imali vremena da se konsultiramo, moglo bi se reći da je to prijedlog federalnih vlasti kako da se reši problem vezan za granice i kako mi vidimo da se može riješiti problem granica.

To znači: kako da se osigura provedba suspenzije deklaracija i vraćanje stanja na 25.6.1991. g., za koje ste vi uzeli garanciju (obraća se članovima Evropske zajednice) pred Predsjedništvom Jugoslavije da će biti provedeno i da se na osnovu toga može konstituirati Predsjedništvo i izvršiti izbor Mesića za predsjednika i Kostića za potpredsjednika Predsjedništva Jugoslavije. Mi mislimo da se na toj osnovi može sada naći sporazum.

VAN DEN BRUK:

Hvala Vam, veoma mnogo, gospodine premijeru! Hvala Vam, gospodine predsjedniče Predsedništva Jugoslavije! Hvala članovima Predsedništva i članovima Vlade! Hvala vam što održavate ovaj sastanak danas sa nama o ovim važnim tačkama. Nadamo se da naše prisustvo ukazuje na to koliko se zalažemo za to da se nađe put da bi Jugoslavija krenula u novom pravcu, kao što ste i Vi rekli, gospodine premijeru, u pravcu mirnih pregovora. Naravno, naše mogućnosti su ograničene.

Kao što svi znate, moraće, na kraju krajeva, narodi Jugoslavije, predstavnici Jugoslavije sami da reše svoje probleme, a to je ono o čemu, na kraju, nema govora. Sada bih prešao na nešto drugo. Hteo bih da pozdravim to što je jutros došlo do razgovora Savezne vlade i slovenačke Vlade. Ukoliko želite da dođemo u tu fazu mirnih pregovora, a svako misli da je to nešto neophodno, onda moramo da prevaziđemo preostale prepreke i preostale stvari koje se tiču elemenata prekida vatre i elemenata suspenzije. Upravo zato

pozdravljam činjenicu što je jutros, po određenom broju ovih pitanja, došlo do neformalnih razgovora savezne vlade i vlade Slovenije.

Međutim, jasno mi je da neke stvari nisu još raščišćene. Kako je rekao uvaženi predstavnik Slovenije, o tome treba još razgovarati. Nadam se da ćete me pardonirati što ću insistirati, i to energično, da se ti razgovori još danas obave. Ukoliko bismo otišli kući a da nemamo jasnu sliku po ovim stvarima, smatrali bismo da bi naš dalji angažman bio jalov, odnosno potpuno bez smisla. Da vam ne bih oduzimao mnogo vremena, želeo bih da istaknem nekoliko prilično kategoričnih stvari.

Pre nego što se vratimo kući, hoćemo da vidimo da je određen broj stvari potpuno jasan. Ja ne mogu i mi ne možemo, ja ne želim i mi ne želimo da vam bilo šta nametnemo, to je vaša sopstvena odgovornost. Ovo je treći put kako mi, za veoma kratko vreme, dolazimo u Jugoslaviju kako bismo ostvarili određeni napredak. Bojim se da nećemo moći da održavamo ovako učestalo dolaženje i sastančenje. Naša gledišta, naša povezanost i naš angažman sa onim što se dešava ovde, sada se vezuju za uslov i rezervu da se usvoje ove četiri tačke.

Prva tačka odnosi se na sve ono što je rekao uvaženi premijer i predstavnik Slovenije – u vezi elemenata prekida vatre i u vezi elemenata suspenzije. O tome se govori i u tački 1. „osmotačkovnog plana“ Predsedništva Jugoslavije. To se, pored ovih teških pitanja kontrole granice i carine, odnosi i na sve elemente, kao i na pitanje potpunog povlačenja svih oružanih snaga i milicija. Takođe, predali smo vam nešto što bih ja nazvao nezvaničnim dokumentom u kome su izražene naše ideje koje bi mogle da posluže za razgovor sa grupom eksperata koja će doći u utorak, a koja bi razgovarala o grupi za nadzor. Mi smo, u principu, zahtevali vašu principijelnu saglasnost da možemo dalje da radimo na osnovu onoga što je dato u dokumentu.

S tim u vezi, želimo da nam se jasno opredelite, obavežete kada počne da funkcioniše grupa za nadzor da ćete im obezbediti odgovarajuću zaštitu i garantovati slobodno kretanje tako da mogu, na odgovarajući način, da izvrše svoj zadatak. Zatim, trebalo bi da se dogovorimo o određenom broju principa kojima se treba rukovoditi u mirnim pregovorima. Mislim da neće biti razlike u mišljenjima, što se tiče prve tačke, a to je da je na narodima Jugoslavije da odluče o svojoj budućnosti. Drugo, da sve involvirane strane, sve strane koje su u pitanju, prihvataju realnost da je došlo do nove situacije u Jugoslaviji. Treće, da se sve strane u pitanju obavezuju da će pokrenuti pregovore bez ikakvih preduslova i zasnovane na principima Helsinškog finalnog dokumenta i Pariske povelje o novoj Evropi. Četvrto, da su se sve strane dogovorile da će se, u smislu prethodnih obaveza, obavezati na ispravno funkcionisanje Predsedništva i da će u tome svi učesnici pružiti punu saradnju i svi konstituentni faktori, svi ustavni faktori; kao i da će Predsedništvo moći da uspostavi svoju punu političku i ustavnu kontrolu nad saveznim oružanim snagama.

Šta je ono što Zajednica može da ponudi? Sve dok se u onoj meri u kojoj se može dogovoriti o ovim tačkama, Zajednica će nastaviti da pruža pomoć u pravcu postizanja miroljubivih, mirnih i trajnih rešenja. Međutim, sasvim je jasan stav, odnosno pozicija 12-torice da ukoliko dođe do bilo kakve primene sile i jednostrane primene vojne sile, kako god hoćete, onda je naša uloga završena.

Mi smo, kao podrška mirnim rešenjima, spremni da pružimo pomoć i naše stručno znanje. Ova pomoć i stručno znanje mogu da obuhvate stručni nadzor u pregovorima, odnosno nadzor napretka koji se ostvaruje u pregovorima, zatim i stručno znanje u pitanjima pravne prirode, pitanjima ljudskih prava, uključujući i prava manjinskih naroda – manjina, ekonomskih i finansijskih pitanja i pitanja bezbednosti. Na Jugoslovenima je da odluče da li će ovo iskoristiti.

Poslednja tačka, mislim da bi trebalo da se dogovorimo o konačnom datumu kada bi trebalo da počnu pregovori, naravno, u okviru ovog perioda od tri meseca. Konačno,

ukoliko se usaglasite, Evropska ekonomska zajednica bi se obavezala da informiše naše partnere u KEBS/u. Konačno, gospodine premijeru, hteli bismo da dodamo dva aneksa na ovaj paket koji smo predložili.

Prvi aneks je uspostavljanje sporazuma koji će se napraviti između Slovenije i saveznih organa o onim tačkama o kojima smo govorili, obuhvatajući i druge elemente, na primer, o povlačenjima. Vi ste nešto govorili o slobodnom, o neometanom saobraćaju, a mi prihvatamo takvu vrstu aneksa. To bi značilo da bismo mogli da utvrdimo u osnovnom saopštenju, kominikeu, da je dogovoren „osmotačkovni plan“.

Drugi aneks bi bio dokument koji poznajete, a koji bi govorio o ovoj istražnoj misiji koja bi došla da vodi pripreme razgovore o svemu ovome. Dozvolite mi da završim ovim što ću sada reći. Vrlo uvaženi savezni Vladini predstavnici! Meni je potpuno jasno da mi, kao evropska trojka i kao predstavnici misije dajemo nepotpune i neortodoksne predloge. Ali, mislim da se i vi i mi suočavamo sa najneortodoksnijim problemima u Evropi. Molim vas, gledajte na našu misiju kao na misiju dobre volje, a ne kao na mešanje u vaše stvari, na vaše unutrašnje stvari.

Možemo da nastavimo naše napore i naš angažman samo ako vidimo da postoji neki izvodljiv način sa vama da se prevaziđu ove stvari. Vreme je izuzetno dragoceno. Svaki dan koji čekamo može nestati još života i rane mogu da se prodube. Molim vas, u ime mira, da zajedno radimo!

STJEPAN MESIĆ:

Želi da govori Bogić Bogićević, član Predsedništva.

BOGIĆ BOGIĆEVIĆ:

Gospodo, cijenim vaše vrijeme. Dozvolite mi da kažem samo nekoliko rječenica. Moram biti iskren i priznati da nisam očekivao da ćemo se za tako kratko vreme ponovo sresti. S obzirom da smo prihvatili paket mera koji ste predložili i tražili da se sprovedu odmah i da to učine sve strane u isto vreme, nisam očekivao da ćemo se za tako kratko vreme ponovo sresti.

Dozvolićete da vas samo podsjetim da ste tražili primirje, to znači povlačenje svih vojnih snaga u kasarne, da se deklaracije o nezavisnosti dvije republike obustave na tri mjeseca i da se riješi kriza u Predsjedništvu SFRJ izborom njegovog predsjednika i potpredsjednika. Upozorili ste da te mjere treba istovremeno sprovesti zato što su jedna celina i paket koji je predložila Evropska zajednica i mora da se ispuni u svakom elementu od svih involviranih strana.

Vi ste nas, takođe, obavijestili da ste vi garanti da će doći do sprovođenja vaših zahtjeva od svih strana, i to ne kao tri ministra, već da garantuje Evropska zajednica. Mi smo prihvatili garancije. Imamo povjerenje, jer sve što ste predložili učinili ste to uz autoritet i ovlašćenje Evropske zajednice. Isto tako, obavijestili ste nas da ste rekli predsjednicima republika Slovenije i Hrvatske da je suspendovanje njihovih akata, njihovih deklaracija o nezavisnosti apsolutno neophodno – to su vaše riječi.

Vaše riječi su, isto tako, da treba da funkcioniše savezni Ustav i savezne institucije. Međutim, kao što vidite, to se nije dogodilo. Kako drugačije tumačiti nego da nekim involviranim stranama, to je moj lični stav, odgovara konflikt i da se ne želi mirno rešavanje naše krize. Mi smo danas, pre svega, ovde gde smo zbog različitog tumačenja paketa mera. Zbog toga, tumačim da ne postoji dobra volja da mirnim putem razrešimo naše probleme.

Prošli put je gospodin Pos dao meni za pravo kada sam rekao da bi nekontrolisani raspad Jugoslavije, koji svakako ja ne želim, mogao ne samo nju (Jugoslaviju), nego i Evropu da uvede u agoniju rata, kao i da je na nama da odlučimo o ratu ili miru u Evropi. U ime tog mira u Evropi, predlažem da čvrsto ostanemo na predloženom paketu mjera Evropske zajednice, jer u suprotnom, nisam siguran kako će se stvari odvijati, od danas pa na dalje.

To podrazumijeva da čvrsto ostanete na vašim garancijama, jer od 1. jula. 1991. do danas (a 1. jula smo se zadnji put vidjeli), objektivno nemamo nove realnosti u Jugoslaviji, izuzev, na žalost, novih ljudskih žrtava. Razumijem vaše zalaganje za efikasno funkcionisanje saveznog Predsjedništva. Međutim, to nije dovoljno. Mi imamo još najmanje dva državna organa bez čijeg funkcionisanja nema adekvatnog rješenja krize, a to su Savezno izvršno vijeće i Skupština Jugoslavije, kao najviši organ vlasti.

Zbog toga je neophodno da u periodu od najmanje tri mjeseca ovi organi funkcionišu na cijeloj teritoriji Jugoslavije. Svako proizvoljno tumačenje paketa mjera, svako jednostrano tumačenje paketa mjera, svako jednostrano kršenje (sa bilo koje strane) ovog paketa mjera Evropske zajednice vodi nas u kaos, a kaos sam po sebi izaziva nasilje i građanski rat. U ime mira, a ne građanskog rata, apelujem da čvrsto ostanemo na prihvaćenom paketu mjera Evropske zajednice! Hvala.

VAN DEN BRUK:

Želeo bih da odgovorim predstavniku Bogiću Bogićeviću, iz Bosne i Hercegovine. Ne može biti nikakvog nesporazuma o tome da se Evropska zajednica ne pridržava svojih obaveza. Ono što danas predlažemo u potpunosti je u saglasnosti sa onim našim ranijim predlozima. U međuvremenu, predložen je i plan od osam tačaka, a po jednoj od tačaka, još uvek, ima razlika. Mi smo spremni da pomognemo da se prevaziđu te razlike i da se one moraju prevazići danas.

Što se tiče drugih državnih organa koje je uvaženi predstavnik pomenuo, naravno da i oni treba da funkcionišu ispravno i na osnovu Ustava. Ukoliko postoje razlike u saveznom Predsedništvu i u saveznoj vladi, unutar njih i između njih međusobno, mi nemamo ni najmanje poverenja da će moći da profunkcionišu ove druge institucije. Ukoliko ste spremni da branite ove predloge pred tim institucijama, onda će biti njihova odgovornost ukoliko ih odbiju, a to bi bila jako teška odgovornost. Hvala.

STJEPAN MESIĆ:

Želi da govori dr Janez Drnovšek.

JANEZ DRNOVŠEK: (Govori na engleskom jeziku).

Saglasan sam sa ovim što ste sada rekli.

ANTE MARKOVIĆ:

Janez, mislim da bi bilo bolje da govoriš tako da te svi možemo pratiti, a prevodilac neka prevodi.

JANEZ DRNOVŠEK:

Neka prevodi!

(Slobodan prevod stenografa sa engleskog jezika).

Još jednom želim da ponovim da slovenačka delegacija ima rezervu na prvu tačku „osmotačkovnog plana“ Predsedništva Jugoslavije. Ponavljam, ni danas nismo uspeli da prevaziđemo razlike u našim stavovima, stavovima slovenačke delegacije i delegacije federacije, u vezi sa tom tačkom.

Slovenačka delegacija nema mandat Skupštine Slovenije da ovo prihvati, ali iznećemo ovo na Skupštinu Slovenije, pa neka ona o tome odluči. Ipak, mislim da možda sve ovo neće biti potrebno, jer vi tekst pripremate, sada ga prekucavate, pa će to možda više odgovarati delegaciji federacije nego delegaciji Slovenije.

Prema tome, kada tekst dobijemo, slovenačka delegacija bi trebalo da ima kraći sastanak na kome bi razmotrila ceo paket i ovo sada, pa da odluči šta će po tome uraditi. Ipak, mislim da ovaj paket ima više šansi da bude prihvaćen, nego tačka 1. „osmotačkovnog plana“.

VAN DEN BRUK:

Kao demokrata, naravno, znam da vaš Parlament treba da da svoju reč o tome, ali, u ovom kontekstu, želimo vašu reč o tim razgovorima. Pobrinućemo se da se taj paket nađe i na meniju za ručak.

STJEPAN MESIĆ:

Želi da govori Branko Kostić.

BRANKO KOSTIĆ:

Ja sam, gospodo, i na našem prošlom zajedničkom sastanku izrazio krupne rezerve u uspešnost sprovođenja paketa od tri tačke. I tada sam rekao da suštinski problem nije izbor gospodina Mesića za predsednika Predsedništva, nego da su to drugi problemi.

Ja imam ovde pred sobom, ali vas time ne bih zadržavao, čitav spisak primjera koje bih vam mogao navesti a iz kojih se jasno vidi da ni prva ni druga tačka iz paketa nije sprovedena. Armija se povukla u kasarne, a teritorijalna odbrana Slovenije je odmah zaposela mesta na granici. Kasarne Jugoslovenska narodne armije, u mirnodopskim uslovima locirane na području Slovenije, i danas se nalaze u okruženju. Prekid vatre se ne poštuje. Imamo novih ranjenih i oficira i vojnika.

Svi zarobljenici još nijesu pušteni, starešine posebno. Imamo bolesne i ranjene starešine u zatvorima, a koji još nisu pušteni, a to su bar ona pitanja koja su se mogla rešiti u toku jednog dana. Imamo informacije i potvrde da se čak i između starešina vrši podjela po nacionalnoj osnovi. Osnovni problem, u svemu ovome o čemu se razgovaralo do sada, je vraćanje stanja na granice pre 25. juna ove godine.

Mi smo zaista ozbiljno shvatili vašu garanciju koju ste dali na sastanku, zajedno sa Predsedništvom, da ćete i sa vaše strane učiniti pritisak, izvršiti pritisak i učiniti da se 1. i 2. tačka iz paketa poštuje. Za vašu informaciju, mislim da je jako važno da vam kažem da mislim da osnovni problem u realizaciji 1. i 2. tačke leži u ogromnom nepovjerenju koje postoji između strana koje su u sporu.

Sasvim je jasno da vraćanje snaga JNA na granični pojas, koje su simbolične, ne mogu promijeniti tok stvari. U ostalom dijelu Jugoslavije su se bitno promijenile stvari, pa i raspoloženje najvećeg dela naroda. Ja mogu da tvrdim, sasvim slobodno, da najveći deo naroda Jugoslavije, najveći deo naroda Jugoslavije nije spreman da po svaku cijenu zadržava bilo Sloveniju, bilo Hrvatsku, bilo koju republiku na silu u Jugoslaviji.

ANTE MARKOVIĆ:

Ne žele rat.

BRANKO KOSTIĆ:

Ne žele rat i ne žele da na silu zadržavaju u Jugoslaviji bilo koga. Sve što želimo, želimo na miran način, dakle ne ratom, na ustavan način da do tog dogovora dođemo. Mi smo se već dogovorili i u utorak imamo zakazanu sednicu Predsedništva Jugoslavije sa svim predsednicima predsedništava republika i predsednicima republika, sa predsednicima vlada, sa predsednicima skupština republika, kao i sa saveznom vladom.

Već razmatramo mogućnost da se, u najkraćem mogućem roku, izvrše višestranački izbori za Savezno veće Skupštine SFRJ. Tu je mogućnost da se svi ti dogovori koji bi se postigli u ta tri mjeseca na miran način kroz skupštine republika, kroz savezni parlament, akceptiraju. Želim da vam skrenem pažnju na jednu stvar koju, isto tako, morate uzeti u obzir. Predsedništvo SFRJ, na prvoj sjednici posle konstituisanja, usvojilo je vrlo jasne zaključke koji su, u suštini, ovih osam tačaka koje smo ponovo usvojili kada smo videli da se ne sprovode, samo što smo ih drugi put oročili.

Mi sutra imamo sjednicu Predsjedništva na kojoj treba da razmotrimo kako se te tačke izvršavaju, da li su izvršene i jesmo li stvorili uslove da počnemo mirnim putem da tražimo izlaz iz krize. Ukoliko te tačke nijesu izvršene i ukoliko se i dalje ostavlja otvoreno

pitanje granice, ja moram da kažem da postaje otvoreno pitanje da li od sutra postoji Predsjedništvo SFRJ ili ne postoji. Ako postoji savezno Predsjedništvo, onda bi ono sutra po Ustavu moralo da postupi i da donese odluku da se svim raspoloživim sredstvima brane granice, odnosno da se zaštiti integritet zemlje i da se zaštiti državna granica.

Ja lično ne mogu ni da zamislim sebe da bih se u toj ulozi sutra mogao naći. Postavlja mi se pitanje: „Mogu li, posle toga, ostati član tog predsjedništva“? Vi ste preuzeli garancije, vrlo čvrste, prema nama. Ovo sve vam iznosim da biste shvatili ozbiljnost situacije. Lično bih vas zamolio da pokažete još strpljenja i dobre volje, koju stalno pokazujete, da izvršite uticaj na rukovodstvo Slovenije da prihvate ove tačke oko kojih mi ovde ne možemo raspravljati. Mi možemo da raspravljamo sutra, kada se to provede, o modalitetima, o tome kako i na koji način rešavati stvari.

VAN DEN BRUK:

Gospodine predsedniče, vreme nam ističe. U potpunosti razumem ovo što Vi sada kažete (obraća se Branku Kostiću), ali nam je vreme danas dragoceno, pa vas molim da se malo ograničite u svojim intervencijama. Hteo bih da napomenem da je nama potpuno jasno ovo što govori uvaženi predstavnik Crne Gore. To je pokriveno svim današnjim radom ovde. Ali, potrebno nam je malo vremena da to stavimo na papir, da napravimo taj paket, kako bi se, za vreme ručka, moglo o njemu razgovarati.

Molio bih da oni koji će činiti druge intervencije imaju ovo u vidu. Razumem sve ovo što vi govorite, kao i to da su svi problemi koji su danas spominjani vezani sa ranijim paketom mera. Ponavljam da smo svega toga svesni.

STJEPAN MESIĆ:

Želi da govori Tupurkovski.

VASIL TUPURKOVSKI:

U potpunosti se slažem sa onim što je gospodin Van den Bruk rekao. Govorio bih veoma kratko o najznačajnijim pitanjima na pragmatičan način. Takođe, pozdravljam ostale prisutne ministre.

Počeo bih od granica. Praktično, saglasili smo se oko ostalih modaliteta – prekida vatre i čitavog ostalog područja, opet uz vašu pomoć, na čemu sam vam zahvalan. Što se tiče režima na granici, posmatramo ga kao sastavni deo dogovora od tri tačke. Novi režim na granici, koji se predlaže od strane Republike Slovenije, ne može se, po mom dubokom uverenju, staviti u kontekst suspenzije implementacije deklaracije. Mi smo svesni, međutim, kompromisa i idemo korak dalje prema nekom, relativno novom rešenju.

Predsednik Vlade je elaborisao da Armija na granici, u prethodnom stanju, ali takođe sa implementacijom jednog novog evropskog aranžmana, već je u novom moratorijumu, a to je veliki kompromis. Predsednik Vlade je govorio o tome da povraćaj na prethodno stanke znači povraćaj Armije na granicu u zelenom pojasu, ali smo, takođe, predložili, kao osnov za dogovor, i novi evropski aranžman već u vreme moratorijuma. Drugo, carine, što je savezna funkcija, a što je predsednik Vlade sada takođe elaborisao na bazi predloga uvaženog ministra Posa, novi je momenat. Takođe, to je značajan kompromis.

Mi, takođe, nismo nedemokrati i znamo da preuzimamo velike rizike i da iskažemo političku volju i da idemo s tim predlozima, jer Predsedništvo i Vlada to sutra ne moraju da prihvate, ali ćemo stati danas iza takvih obaveza da se sutra, u našim organima, izborimo za takva rešenja. Neizvesnosti sutrašnjeg dana su velike. Zamolio bih da i vi na ovoj liniji razgovarate i razmislite da bismo i javnost mogli obavestiti o tome da smo sasvim blizu sporazuma. Hvala najbolje!

JANEZ DRNOVŠEK:

Predlažem da sada završimo i da idemo dalje.

STJEPAN MESIĆ:

Predlažem da sa ovim, za sada, završimo. Takođe, predlažem da sada idemo na ručak, da zajednički ručamo kako bismo mogli usput, i za vreme ručka, razgovarati. Nakon toga, svi mi zajedno, sa predstavnicima Slovenije da pokušamo naći izlaz.

VAN DEN BRUK:

Možemo li mi da dobijemo 20 minuta?

STJEPAN MESIĆ:

Naravno da možete. Za to vreme, mi ćemo se malo dogovoriti.

/Sednica je završena u 16 sati i 20 minuta/.

14. STENOGRAFSKE BELEŠKE SA PLENARNE SEDNICE ČLANOVA PREDSEDNIŠTVA SFRJ, ČLANOVA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA, DELEGACIJE SLOVENIJE I DELEGACIJE HRVATSKE SA PREDSTAVNICIMA EVROPSKE ZAJEDNICE¹⁸ (7. jul 1991)

Predsedništvo SFRJ. Stenografska beleška sa plenarne sednice članova Predsedništva SFRJ, članova Saveznog izvršnog veća, delegacije Slovenije i delegacije Hrvatske sa predstavnicima Evropske ekonomske zajednice održane 7. jula 1991. sa početkom u 21 sat i 58 minuta na Brionima

Predsedavao Stjepan Mesić, predsednik Predsedništva SFRJ. U radu sednice učestvovali: članovi Predsedništva SFRJ: 1. Stjepan Mesić, 2. Bogić Bogičević, 3. Vasil Tupurkovski, 4. Janez Drnovšek; članovi Saveznog izvršnog veća: 1. Ante Marković, 2. Budimir Lončar, 3. Stane Brovet, 4. Petar Gračanin; članovi delegacije Slovenije: 1. Franc Bučar, 2. Milan Kučan, 3. Lojze Peterle, 4. Dimitrije Rupel; članovi delegacije Hrvatske: 1. Franjo Tuđman, 2. Hrvoje Šarenić; članovi Evropske ekonomske zajednice: 1. Van den Bruk, 2. Žak Pos, 3. Žoao Pineiro.

STJEPAN MESIĆ:

Mislim da smo se svi skupili, pa možemo nastaviti sa plenarnom sednicom. Tekst našeg dogovora smo dobili na engleskom jeziku. Predložio bih da se, što hitni. je, sačini prevod na hrvatski jezik, jer se nalazimo na teritoriji Hrvatske. Isto tako, predlažem da, prvo, apsolviramo točke koje se odnose na zatvorenike i na deblokiranje vojnih ustanova. Znači, predložio sam da razmotrimo cijeli paket, ali da, prvo, pođemo od ovih točaka – zatvorenici i deblokiranje vojnih ustanova, jer je to najurgentnije. Hvala lijepo. Riječ ima gospodin Van den Bruk.

VAN DEN BRUK:

Gospodine predsedniče, uvaženi visoki predstavnici! Hteo bih, pre svega, da vam se svima zahvalim što ste ovde danas da razgovarate sa nama u momentu koji smatramo izuzetno krucijalnim momentom u istoriji ove zemlje. Imali smo veoma otvorene i iskrene razgovore. Nismo štedeli jedni druge od istine i nismo jedni drugima prikrivali osećanja.

Na osnovu svih bilateralnih razgovora između „trojke“ i predstavnika Komisije, odnosno koje su „trojka“ i Komisija danas obavili, mi smo, vrlo pažljivo, odvagali sve elemente i sve osetljivosti. Pokušali smo da stvorimo jednu ravnotežu između vitalnih interesa svih. U svom radu najviše smo se rukovodili čvrstim ciljem – da pokušamo da preokrenemo, da zaustavimo spiralu nasilja koja ugrožava, koja preti ovoj zemlji, da probijemo ovu mrtvu tačku, ovaj ćor-sokak, a taj prodor bi mogao da dovede do iskrenih pregovora o budućnosti Jugoslavije.

Imajući u vidu legitimna prava svih naroda Jugoslavije, uključujući pravo na samoopredeljenje, u saglasnosti sa principima izraženim u međunarodnom pravu. Verujem da je došlo vreme da sa vama pročitam paket koji vam podnosimo. Želeo bih da sa vama pročitam i zajedničku deklaraciju i prvi aneks, jer vam je drugi aneks ranije predat. Izvinjavam

se što vam čitam, dobićete prevod, na vašem jeziku. Izvinjavamo se što, u ovom momentu, nemate raspoloživ prevod na vašem jeziku.

Zajednička deklaracija glasi: „Na poziv jugoslovenske Vlade, ministarska trojka Evropske zajednice sastala se 7. jula 1991. na Brionima, sa predstavnicima svih strana direktno u pitanju u jugoslovenskoj krizi. Cilj misije 'trojke' bio je da se stvore odgovarajući uslovi za mirne pregovore između svih strana. Sve strane u pitanju konstatovale su Deklaraciju Evropske zajednice od 5. jula 1991. i reafirmisale svoje obavezivanje na potpuno sprovođenje predloga Evropske zajednice od 30. juna 1991. kako bi se obezbedio prekid vatre i omogućili pregovori o budućnosti Jugoslavije“.

U vezi sa ovim predlozima, dalje se razrađuju dogovori u aneksu jedan: „Strane su se dogovorile da u cilju osiguranja mirnog rešenja, moraće se u potpunosti pridržavati sledećih principa. Samo je na narodima Jugoslavije da odluče o svojoj budućnosti. Pošto je u novoj Jugoslaviji, koja zahteva pažljivi nadzor i pregovore između različitih strana, pregovori treba da počnu hitno, a najkasnije od 1. avgusta 1991. po svim aspektima budućnosti Jugoslavije, bez preduslova, a na osnovu principa Završnog dokumenta iz Helsinkija i Povelje iz Pariza za novu Evropu, posebno poštovanje ljudskih prava, uključujući pravo naroda na samoodlučivanje, u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija i sa relevantnim normama međunarodnog prava, uključujući one koje se odnose na teritorijalni integritet država. Kolektivno Predsedništvo mora, u potpunosti, da vrši svoj autoritet, odnosno svoja ovlašćenja i da igra svoju političku i ustavnu ulogu, odnosno u odnosu na savezne oružane snage. Sve strane u pitanju će se uzdržati od bilo kakve jednostrane akcije, posebno od svih dela nasilja. Zajednica i njene zemlje-članice, sa svoje strane, će pomoći u postizanju mirnih i trajnih rešenja sadašnje krize, pod uslovom i sve dotle dok se u potpunosti poštuju gore preuzete obaveze.

U ovom kontekstu, Evropska zajednica i njene države-članice prihvataju zahtev drugih strana da pomognu i da olakšaju u procesu pregovora. Njihova pomoć bi mogla da se proširi i na nadzor napredovanja pregovora i na stručno znanje za radne grupe koje će osnovati strane u pitanju, između ostalog pravna pomoć u vezi sa ljudskim pravima, uključujući prava manjina, zatim ekonomska i komercijalna, tu treba dodati 'i finansijska', pomoć u smislu stručne grupe i pomoć u propisima. Nakon Odluke donete u okviru KEBS/a, u Pragu, oni se složili da jedna misija za nadzor treba da postane operativna, što je pre moguće, kako bi pomogla da se stabilizuje prekid vatre i da nadzire sprovođenje preostalih elemenata dogovora koji je postignut između jugoslovenskih strana, uz doprinos Evropske zajednice“.

Smernice za pripremnu misiju izložene su u aneksu dva. Pozdravljaju dolazak ove visoke misije 9. jula 1991. Sve jugoslovenske strane su se obavezale da će podržati predviđenu misiju za nadzor, između ostalog, time što će im pružiti punu zaštitu i garantovati slobodu kretanja. Oni su se svi saglasili da je zaštita manjina od ključnog značaja za uspešni ishod pregovora. Takođe su ponovo potvrdili da će u potpunosti, u ovom pitanju, poštovati svoje obaveze prema međunarodnom pravu. „Evropska trojka“ je spremna da informiše sve zemlje-učesnice KEBS/a o razvoju u procesu pregovaranja.

To nas sada dovodi do aneksa broj jedan: „Dalji modaliteti u pripremi pregovora“. Prvo, režim na granici. Kontrola prelaza na granici biće u rukama slovenačke policije. Oni će se ponašati u skladu sa saveznim propisima. Dva – carina. Sporazum potpisan od predstavnika savezne vlade i vlade Republike Slovenije, 28. juna 1991. se ponovo potvrđuje i biće sproveden. Carine će ostati savezni prihod i prikupljaće se od strane slovenačkih carinika. One će se uplaćivati na zajednički račun koji će se kontrolisati od strane saveznog i republičkih ministara finansija, plus jedan ili dva spoljna kontrolora.

Kontrola vazdušnog prometa. Postoji jedna kontrola, jedinstvena kontrola vazdušnog prometa u Jugoslaviji za domaći i međunarodni saobraćaj. Sav domaći i međunarodni saobraćaj u vazduhu iznad Jugoslavije kontroliše i garantuje nadležni savezni organ.

Četiri, bezbednost na granici. Situacija koja je vladala pre 25. juna 1991. će se ponovo uspostaviti (to stanje će se ponovo uspostaviti). U okviru perioda od tri meseca završiće se pregovori, kako bi se osiguralo da se uredno prenesu nadležnosti Jugoslovenske narodne armije u ovoj oblasti. Režim na granici, zasnovan na evropskim standardima, ostaje čvrsti cilj.

Pet (rimsko), dalji modaliteti za sprovođenje prekida vatre su: podizanje blokade nad jedinicama i objektima JNA, bezuslovan povratak njihovih jedinica u kasarne, svi putevi da se raščiste, da se svi objekti i oprema vrate JNA, da se deaktiviraju jedinice teritorijalne odbrane i da se vrate u svoje baze. Sve ove mere počće da važe što je pre moguće, ali ne kasnije od 8. jula 1991. u 24,00 sati, a što znači sutra uveče, u ponoć.

Šesto, svi zatvorenici zadržani u vezi sa neprijateljstvima od 25. juna 1991. biće oslobođeni, što je pre moguće, ali ne kasnije od 8. jula 1991. u 24,00 sati. Međunarodni „Crveni krst“ treba da se uključi u sprovođenje ove odluke“. Prema tome, gospodine predsedniče, uvaženi predstavnici, kao što sam rekao u svojim uvodnim napomenama, ovaj predlog zajedničke deklaracije je rezultat slušanja šta imaju da kažu sve strane i njihovih argumenata i njihovih teškoća. Želim da potpuno jasno kažem da „trojka“ i predstavnici Komisije smatraju da je ovo optimalna ravnoteža između različitih interesa.

Više nismo u poziciji da nastavimo ili da ulazimo u nove pregovore o ovom tekstu. Mislim da ako bi ponovo trebalo da počnemo jednu proceduru dopunjavanja amandmana, to znači da će jedna cigla ispasti i da će se cela zgrada srušiti. Ovo je jedna izuzetno delikatna ravnoteža koju smo uspeli da ostvarimo, ali bolju nismo mogli naći. Ovo, u stvari, znači da ukoliko se ova zajednička deklaracija i njeni aneksi ne bi bili prihvatljivi za sve, to bi značilo da Evropska ekonomska zajednica smatra svoju ulogu, u ovom naporu, završenom. To znači da ne bismo videli svrhu u slanju istražne misije, koja je najavljena, za uspostavljanje grupe za nadzor.

Želim da dodam da razlika između prihvatanja i odbijanja ovog paketa može veoma dobro da predstavi razlike između perspektive za novi poredak u Jugoslaviji i totalnog haosa koji bi se završio građanskim ratom. S toga, apelovali bismo na svakog visokog predstavnika ovde da prihvati svoju odgovornost u ime mira i da se politički obaveže u odnosu na ovaj dokument koji može da funkcioniše samo onda ako se sprovede od strane svih, u potpunosti i bona fide.

Biće brojnih snaga u ovoj zemlji koje će želiti da unište proces koji mi pokušavamo da izgradimo tako brižljivo jedni sa drugima. Biće optužbi koje će se upućivati preko mnogih stolova. Ima veoma mnogo dubokih rana. Ima puno gorčine, da ne kažem mržnje.

Gospodo, odrasli, kao što i jesmo, znajući svoju visoku odgovornost, dajte, molim vas, da shvatimo i da ponovim ono što sam rekao danas popodne. Sa prijateljima se ne sklapa mir, sa neprijateljima se sklapa mir. Ja se nadam da će ove moje završne napomene biti takve, odnosno da će ovaj paket biti prihvatljiv za sve.

Mi, s obzirom na to da dolazimo iz demokratskih zemalja, u potpunosti razumemo da je ono što tražimo večeras jedno političko obavezivanje, što ne može automatski da prevaziđe demokratske procese, da zameni demokratske procese, odnosno autoritet drugih institucija koji se zasniva na Ustavu.

Ono što od vas možemo da tražimo je da sami na sebe preuzmete političku obavezu da branite celokupni paket, bez ikakvih izuzetaka, koliko god je to u vašoj moći, a u ime vaše zemlje, za budućnost Jugoslavije i za budućnost naroda Jugoslavije. Hvala vam!

STJEPAN MESIĆ:

Hvala. Ima jedan prijedlog – da sačekamo prevod na hrvatskom jeziku. Da li da damo time out ili da dalje razgovaramo? Moglo bi se razgovarati o točki „zatvorenici“. To možemo izanalizirati, izdiskutirati i dogovoriti se, ne čekajući konačni tekst prevoda.

VAN DEN BRUK:

Gospodine predsedniče, razumeo sam da jedna delegacija traži da razgovara o jednom od važnih elemenata iz ovog paketa. Kako sam već rekao, a svoj stav po tome nećemo menjati, tekst je tu takav kakav je. Ukoliko delegacije smatraju da o nekim temama, koje su pomenute, žele između sebe da razgovaraju ili sa nadležnom vlasti, prisutnom ovde, u tom slučaju, predložio bih da napravimo malu pauzu, kako bi međusobno mogli da razgovaraju. Ali, ja neću da predložim ni jedan amandman na tekst koji je ovde dat. Znamo gde smo počeli, ali ne znamo gde ćemo završiti.

STJEPAN MESIĆ:

Hvala ljepo. Ne radi se o amandmanu, možda o određenom pojašnjenju, a to je moguće nakon pauze, kada dobijemo tekst. Ovo što znamo, svaka delegacija može proanalizirati posebno.

FRANJO TUĐMAN:

Nema potrebe za pauzom.

STJEPAN MESIĆ:

Ima, jer predsednik Vlade to traži.

ANTE MARKOVIĆ:

Moramo pogledati tekst. Dobili smo ga samo „na uho“, a da taj tekst ne možemo pogledati – ne možemo ga prihvatiti. Znači, tekst moramo pogledati.

STJEPAN MESIĆ:

Za riječ se javio Milan Kučan.

MILAN KUČAN:

Poštovani gospodine predsedniče, poštovani ministri, ova deklaracija, ovi aneksi su za nas jako teški, teško prihvatljivi. Ovde imamo objavu rata naciji od strane Armije. Zato to nismo u stanju da prihvatimo. Rekli smo da moramo da tražimo stav slovenačke Skupštine, a to smo rekli i „trojki“. To znači da sada nećemo da razgovaramo o amandmanima. Mi smo zadovoljni ovim kako je, u interesu mira. Što se tiče zatvorenika, mi smo otvoreni. Juče smo rekli – ukoliko ima zatvorenika, oni će biti oslobođeni, bez obzira kako ih kvalifikuje Armija, mi tražimo da se Slovenci, koji su uhvaćeni, takođe, oslobode.

STJEPAN MESIĆ:

Mislim da to u ovom aneksu piše.

VASIL TUPURKOVSKI:

Ovde piše: „svi zarobljenici nakon 25. juna 1991. godine“.

STJEPAN MESIĆ:

Mislim da. Dajem pauzu od 15 minuta.

(Pauza od 22,30 do 23,32 sata.)

(Posle pauze)

STJEPAN MESIĆ:

Dame i gospodo, možemo nastaviti sa radom. Tačno smo bili 15 minuta odsutni. Tekstove smo pročitali. Dobili smo prevod. Bilo je nešto primedbi od strane predsednika Vlade (Saveznog izvršnog veća). Da li predsednik Vlade ima još nešto posebno reći? (Da). Riječ ima Ante Marković, predsjednik Vlade.

ANTE MARKOVIĆ:

Mi smo proučili ovaj tekst. Mislimo da ovaj tekst predstavlja ozbiljan napor da se nađe rješenje za izlazak iz ove krize demokratskim putem i da se u jednom procesu od tri

mjeseca pokuša dogovoriti o budućnosti zemlje. Mi smo imali i imamo neke konkretne sugestije na date formulacije. Pokušali smo da o njima razgovaramo, ali nismo uspjeli da se dogovorimo, mada vjerujem, kada bismo imali vremena, da bismo se oko njih usaglasili

Neka od ovih pitanja spadaju u nadležnost Vlade, a neka spadaju u nadležnost Predsjedništva i u nadležnost Skupštine Jugoslavije. Zbog toga će trebati, sa ovim tekstovima ići na sve te organe. Onaj dio koji se odnosi na Vladu – ići će na Vladu, Predsjedništvo treba da odluči šta je u njegovoj nadležnosti i s čim će ono ići, a onda će trebati videti šta od toga ide na Skupštinu Jugoslavije.

Što se nas tiče, mi sutra možemo sazvati sjednicu Vlade. Neka predsjednik kaže šta može napraviti Predsjedništvo i da vidimo šta možemo napraviti sa Skupštinom. Izvinjavam se, želeo bih još nešto da dodam onome što sam već rekao. Mislim da bismo zajedničku deklaraciju mogli prihvatiti. Takođe, mislim da nema razloga da na zajedničku deklaraciju imamo rezerve.

Imamo konkretne sugestije na aneks jedan, koje bi zapravo značile veću jasnoću teksta i koje bi značile veće razjašnjavanje napisanih, ne samo formulacija, nego i mogućnosti njihove realizacije. Ukoliko bismo imali priliku večeras da razgovaramo, ja vjerujem da bismo aneks jedan mogli i usaglasiti.

O aneksu dva, pošto to spada u nadležnost Predsjedništva, treba se izjasniti Predsjedništvo. Trebalo bi da se izjasne predstavnici Predsjedništva, predsjednik Mesić ili Turpkovski koji je vodio do sada taj dio posla u razgovorima. Koja je sugestija, što se tiče aneksa jedan, da pokušamo naći formulacije koje su relativno skromnog karaktera i koje bi mogle davati veću garanciju da mogu biti prihvaćene.

STJEPAN MESIĆ:

Predlažem da sada ne otvaramo raspravu o ovim prijedlozima. Predlažem da ih prihvatimo konsenzusom, s tim da idu u proceduru, jer suštinu prihvaćaju svi. Tumačenje svih ovih dokumenata možemo vršiti mi koji smo i donijeli ove dokumente. Prema tome, ako sada idemo u proceduru – napravili smo veliki posao jer ulazimo u mirni period.

U slučaju potrebe, nema razloga da, kasnije, tražimo autentično tumačenje i to od nas. Za sada, ja mislim da je to jedino svrsishodno, jer vrijeme ne radi za nas.

VAN DEN BRUK:

Gospodine predsedniče, mi bismo bili jako zahvalni ako bismo mogli da odemo odavde sa konsezusom na oba papira. Malo su me uznemirile primedbe premijera Markovića. Čuo sam da je rekao da ćemo morati da podnesemo ove dokumente ovim telima i da ćemo morati da napravimo neka razjašnjenja. Što se tiče razjašnjenja, ona ne treba da vode nikakvim promenama u tekstu.

Što se tiče drugog, bolje da se pobrinemo da se ta razjašnjenja daju od jedne strane drugoj strani. To ne treba da znači da će cela debata početi nakon što mi odemo. Mi smo ovde došli sa jasnom porukom, a to je da kažemo: „Ovo je naš predlog“. Oni u ovoj sobi ne samo da ga prihvataju konsenzusom, nego treba da idu na svoja ustavna tela i da ga brane. Nije to stvar samo davanja svojih pojašnjenja i tumačenja ustavnim telima.

Pre nego što se mi vratimo kući, ponovo će početi rat. Ja sam stvarno jako ozbiljan kada o ovome govorim. Molim vas, pokušajte, u ovom slučaju, da se stvarno ujedinite za stvar zbog koje smo mi ovde. Nemojte da se dogodi da sve emocije ili strahovanja zbog reperkusija ili šta god hoćete dovedu do debate po kojoj, opet, svako može da izvlači svoje sopstvene zaključke, a što bi značilo da bi 15 sati bilo uzalud. To nije problem za nas, to je problem za vas. To je problem za ovu zemlju.

Zato, apelujem na vas da se čvrsto politički obavežete da ćete se pridržavati ove izjave i da ćete ih sprovesti bona fide i da ćete ih braniti sa uverenjem da je to za dobru stvar,

da ćete ih braniti pred ustavnim telima kojima ste, u stvari, odgovorni na osnovu ustavnih demokratskih principa. Hvala vam!

ANTE MARKOVIĆ:

Mogu li dobiti reč? Zašto je problem da ne pokušamo uskladiti tekst?

STJEPAN MESIĆ:

Čuo si sve.

ANTE MARKOVIĆ:

Prihvaćajući u potpunosti objašnjenja gospodina Van den Bruka i upravo u cilju da se spriječi nastavak sukobljavanja ili da se otvore nova, svjestan toga da će svaka od ovih formulacija biti analizirana u svim institucijama ove zemlje, ja još jednom apeliram da na aneksu jedan, u kojem jedan dio ovde danih formulacija, spadaju u odgovornost Vlade, posebno točka 1. i 2. Točka 4. i ne spada u nadležnost Vlade, nego u nadležnost Predsjedništva, i ako Predsjedništvo ovdje i članovi preuzimaju na sebe – to je onda nešto što je samo po sebi jasno da se na toj instituciji mora riješiti.

U našim razgovorima, koje smo prije imali, ja sam spomenuo točku 4. iz racionalnog razloga da ne bismo bili razni sugovornici. Mislim da na točki 1. i 2. sugestije koje smo dali su takvog karaktera da bi one mogle apsolutno samo pojasniti tekst. Zbog toga, apeliram da se to, još uvijek, pokuša napraviti!

STJEPAN MESIĆ:

Hvala ljepo! Za reč se javio Franjo Tuđman.

FRANJO TUĐMAN:

Gospodine predsjedniče, ja se priključujem apelu predsednika Van den Bruka. Vodi li smo razgovore cijeli dan, i to po treći put. Zemlja u cjelini, pa i moja Hrvatska, se nalazi u svojevrstnom, ako ne velikom a ono malom, ratu – u Hrvatskoj se vodi mali rat. Mislim da otvaranje rasprave sada o formulacijama, kako to govori premijer Marković, ne vodi rješavanju naših bitnih problema.

Ovi naponi su usmjereni na to da se sačuva mir. I baš zato, kao što kaže i gospodin Marković, ako njegove primjedbe nisu od velikog značenja, onda to više se one mogu, u tijelima (koja to trebaju raspravljati) tumačiti u tom smislu da je bitno da se sačuva mir i da se započnu razgovori. Gubiti vrijeme na daljnjim natezanjima je ne samo nepotrebno nego mi se čini pogibeljno. U ime Republike Hrvatske, ja prihvaćam ovu zajedničku deklaraciju i anekse, s tim da smo imali jednu jedinu primjedbu. Tamo gdje se u aneksu dva kaže da bi posmatračke komisije uz Sloveniju možda mogle djelovati u Hrvatskoj, predlažemo: „da djeluju u Hrvatskoj“. Sa svoje strane, zahvaljujem se Misiji Evropske zajednice na uložnim naporima. Smatram da je ovakav obrt – da nastavimo dalje diskusiju – dalje nepotreban! Hvala.

STJEPAN MESIĆ:

Hvala. Da li ima još netko potrebe da se javi za riječ? Za riječ se javio dr Drnovšek.

JANEZ DRNOVŠEK:

Ja bih se pridružio konstatacijama i tumačenjima koja je dao gospodin Van den Bruk, kao i sada gospodin Tuđman. Mislim da su napravljeni ozbiljni naponi da se pronađe izlaz iz ove situacije i da to svako treba da preuzme svoj deo odgovornosti. Neće nas sada daleko odvesti ako, već sada, počnemo pričati o tome na koga bi preneli jedan deo odgovornosti, a da ništa ne učinimo sa svojim djelom.

Postavilo bi se veliko pitanje: Kakvo je naše stvarno zalaganje za to da se pronađe sporazuman i demokratski izlaz iz ove situacije? Sada smo na tome da iz verbalnih

zalaganja, kojih je bilo dosta do sada, pređemo u konkretne akcije. To važi i za predsjednika Vlade. Hvala.

STJEPAN MESIĆ:

Hvala. Da li se još neko javlja za riječ? Riječ ima premijer Marković.

ANTE MARKOVIĆ:

Ja bih, ipak, morao, još jednom, nešto da kažem, potpuno odbijajući interpretacije koje su ovdje dane na račun spremnosti Vlade i njenog predsjednika da preuzme svoj deo odgovornosti, jer je vrlo jasno šta je sve do sada sa strane i Vlade i njenog predsjednika učinjeno za demokraciju i reforme u našem društvu.

Moram izjaviti da mi smatramo da je napravljen jedan ogroman napor i uloženi veliki trud da se nađe rješenje koje omogućava prekid vatre. Ja nisam rekao da odbijam ove dokumente. Takva interpretacija nije točna. Ja samo kažem da ti dokumenti će morati proći određenu proceduru, a da bi procedura bila mnogo lakše provedena da su prihvaćeni razgovori o sugestijama, koje smo mi na taj tekst imali.

Još jednom ponavljam da što se Vlade tiče, odnosno našeg dijela koji je ovdje prisutan, zajednička deklaracija nije problem. Na aneksu jedan imali smo neke manje korekcije koje se tiču nas, a veće su korekcije one koje će imati problem Predsjedništvo. Ostaje aneks dva, da se njime pozabavi Predsjedništvo, jer to spada u njegovu obavezu.

Što se tiče Vlade, ja vas mogu uvjeriti da će ona uložiti napore da se ovi dokumenti iskoriste za završetak sukoba u Jugoslaviji i da se iskoriste za početak jednog procesa u kojem će se omogućiti da se nađe rješenje da narodi Jugoslavije, u jednom novom sistemu kojega grade na demokraciji, ljudskim pravima i slobodama, na pravu na samoopredeljenje, a istovremeno i na pravu da se dogovore o svim svojim budućim odnosima, nađu zajedničko rješenje.

Vlada će, ja se bar nadam, biti, kao i do sada, spremna da, sve što joj stoji na raspolaganju, uloži za realizaciju takvih velikih ciljeva. Nadamo se da će nam, pri tome, Evropska zajednica pružiti punu podršku, naročito u onim segmentima ekonomskih i socijalnih problema pred kojima se mi nalazimo, odnosno u kojima mi već jesmo. Mi se nalazimo sada, zbog političkih prilika, u ekonomskom kolapsu i pred ogromnom socijalnom eksplozijom. Mislim da su to faktori o kojima moramo voditi računa.

Ja bih zamolio „trojku“ i predstavnika Evropske zajednice da nam pomognu da čim prije razgovaramo kako bi se, konkretnim podrškama, koje bi se dale na sektoru finansijskih transakcija, kojima bi se moglo pomoći Jugoslaviji, napravi sve kako bi nam se omogućilo da te socijalne probleme, izazvane ekonomskom krizom, na najveći mogući način ublažimo. Nadam se da ćemo uspostaviti komunikaciju koja će omogućiti da se, čim prije, naravno na osnovu uspostavljenog mira i uspostavljenih razgovora o budućnosti zemlje, razgovara o onome bez čega, bojim se, da sav trud koji sada imamo, onemogućimo dalja politička zaoštavanja i sukobe u zemlji, može biti nedovoljan da spriječi ono što će, zbog ekonomskih i socijalnih prilika, vrlo brzo, postati više nego aktuelno.

Zahvaljujući vam, još jednom, na velikim naporima koje ste uložili, na vremenu koje ste nam posvetili da nam pomognete, ne pokušavajući da se mješate u naše odnose nego da nam pomognete da mi možemo sami, uz vašu podršku, da nađemo najbolja rješenja, ja se nadam da ćemo ta rješenja uspeti naći i da sve ono što je ovdje predviđeno, kao vaša podrška i vaša pomoć, će biti efikasno korišteno i da će nam samo omogućiti da ona ne bude upotrebljena nikako drukčije nego samo na najbolji mogući način – u interesu svih nas i Evrope u cjelini. Hvala.

STJEPAN MESIĆ:

Hvala. Da li se još netko javlja za riječ? Izvolite, gospodine Van den Bruk.

VAN DEN BRUK:

Nadam se, gospodine predsedniče, da sada možemo da zaključimo. Svi mi, koji sedimo ovde, prihvatamo čvrstu političku obavezu da branimo ono što smo zajedno sastavili u ovom dokumentu, odnosno u ovim dokumentima. Rekao bih premijeru Markoviću: Možda ponekad, sa Vaše strane, mislite da Evropska zajednica potcenjuje ozbiljnost i složenost problema koji su prisutni ovde.

Ukoliko je to slučaj, postoji jedna stvar koju nikako ne potcenjujemo, a to je ono: Šta će biti posledice ako ne počnemo direktno sprovođenje onoga što smo se večeras dogovorili? Ukoliko se to učini od strane svih strana, u dobroj nameri, ukoliko se to brani pred svim raznim telima, naravno da niko ne treba da preuzima odgovornost za ono što nije nadležan. Postoji Vlada, postoji Predsedništvo, postoje predsedništva i vlade republika. Svi imaju svoju odgovarajuću odgovornost da se na toj osnovi brani, da se krene napred sa izvršenjem. Ako se to učini bona fide, onda mogu, takođe, da odgovorim premijeru Markoviću da su izuzetno ozbiljni problemi u oblasti ekonomije, finansija, a takođe i u socijalnoj oblasti, da ćemo i u odnosu na te probleme biti pripremljeni da vidimo šta možemo zajednički učiniti. Ali, do toga nikada, nikada neće moći doći ako se ne počne odvijati i ako sada ne počne jedan mirni proces koji će obećavati.

Prema tome, dajte da se uzajamno podržimo u ovom naporu! Naravno da je odgovornost vaša i bez sumnje. Ali, znajte da ćemo mi vas podržavati sve dotle dok se pridržavate ove obaveze. Ja se nadam da sada možemo da zaključimo i da kažemo to je to, ovo je način na koji možemo dalje.

STJEPAN MESIĆ:

Zahvaljujem se svim učesnicima, posebno „trojki“ i ostalim predstavnicima Evropske zajednice, s nadom da smo napravili veliki posao i da ćemo ući u mirne vode. Zaključujem ovaj sastanak.

(Završeno u 24,00 sata).